

ALBINA BATAITYTĖ

GIMTOSIOS KALBOS RITERIS – IR VIENAS LAUKE KARYS

Kalbininko Prano Kniūkštos 80-mečiui

Šių – 2013-ųjų – rudenį Lietuvių kalbos instituto bibliotekoje surengta kalbininko Prano Kniūkštos darbų paroda, skirta jo gyvenimo ir veiklos aštuoniasdešimtmečiui. Į jos atidarymą rugsėjo 24 dieną pagerbti Jubilato rinkosi Instituto administracijos atstovai, buvusio Kalbos kultūros skyriaus, kuriam jis vadovavo visą dešimtmetį (nuo 1991 iki 2001 m.), bendradarbiai, kitų skyrių darbuotojai, kolegos.

Savo jubiliejų sukaktuvinėkas pasitiko ne tuščiomis – 2013 m. parengta ir išleista jo nauja knyga *Tarp gramatikos ir politikos* (260 p., išleido Lietuvių kalbos institutas), į kurią sudėti per pastarąjį dešimtmetį (tiksliau – 2002–2012 m.) parašyti ir spaudoje paskelbti bei kai kurie neskelbti straipsniai.

Šį rašinį norėjusi pradėti nuo minėtos knygos apžvalgos, nes joje svarstoma daug aktualių ir svarbių dalykų, kurie tiesiogiai susiję ne tik su kalba, bet ir su kalbos politika, ir su valdžios leidžiamais įstatymais, reglamentuojančiais valstybinės kalbos vartojimą (tai rodo ir autoriaus pasirinktas knygos pavadinimas). Juo labiau apie tai kalbėti reikia ir todėl, kad Pranas Kniūkšta yra vienas iš tų retų kalbininkų, labai gyvai ir laiku reaguojančių į dabartinės kalbos problemas, pagrįstai ir principingai polemizuojančių su oponentais – įvairių sričių veikėjais, mėginančiais prieš lietuvių kalbą, jos tvarkybą ir norminimą skleisti priešiškas, o dažnai ir įžūlias mintis.

Knygą sudaro septyni skyriai. Dviejų pirmųjų skyrių – „Kalbos tvarkybos principai ir nuostatos“, „Normų paribio reiškiniai“ – straipsniuose nagrinėjamos grėnosios kalbos temos. Daug vietos čia skirta *Kalbos kultūros* leidinio kalbos politikai, praktikai, principams ir ideologijai. Atskirame straipsnyje „Kazys Ulvydas apie kalbos kultūrą ir visuomenę“ apžvelgiami ilgamečio *Kalbos kultūros* atsakomojo redaktoriaus straipsniai, išspausdinti šiame leidinyje per 26-erius (1961–1986) jo darbo metus. Vertindamas kalbininko įnašą į dabartinę lietuvių kalbą, Pranas Kniūkšta pabrėžia, kad „negalima išsižadėti mokslininko keltų kalbos ugdymo ir puoselėjimo idėjų“.

Knygoje publikuojami straipsniai buvo skelbti *Kalbos kultūroje*, *Gimtojoje kalboje*, periodikoje (kur ir kada straipsnis skelbtas, nurodoma jo gale). Kaip autorius rašo knygos pratarinėje, daugiausia vietos teko administracinei kalbai. Ji užima du skyrius, tai – „Administracinė kalba“ ir „Vardų ir pavardžių rašymas dokumentuose“. Nors Pranas Kniūkšta savo gulos giesmėje laiko 2005 m. išleistą monografiją *Administracinė kalba ir jos vartosena*, bet, kaip toliau matysime, per pastarąjį dešimtmetį administracinės kalbos srityje jis nuveikė dar gana daug.

Aptardamas naują Valstybinės kalbos įstatymo projektą (p. 107–114), autorius rašo, kad jį reikia taisyti. Labiausiai nepriimtini du valstybinės kalbos idėjai prieštaraujantys dalykai: kitų kalbų konkurencija su lietuvių kalba ir viešųjų užrašų apibrėžimas bei jų vartojimo reglamentavimas. Projekto trūkumais Pranas Kniūkšta laiko ir tai, kad yra perteklinių, šiam įstatymui nebūtinų straipsnių dalių, ypač daug kanceliarinių šampų, teisės aktų terminų painiavos.

Greta išspausdintame straipsnyje „Naujas kodeksas, senos kalbos problemos“ (p. 115–126) vertinama naujo *Administracinių teisės pažeidimų kodek-*

so (jo projekto) kalba. Nors dokumento kalba nėra prasta, tačiau nurodoma nemaža taisytinių dalykų.

Daug laiko ir pastangų atidavęs Firmų vardų taisyklėms sudaryti, firmų vardų darybai ir vartosenai, autorius pagrįstai kelia klausimą, kodėl pakeistas Firmų vardų įstatymas (p. 127–131). Kai kurie minimi pakeitimai atveria kelią plisti be tvarkos ir be taisyklių daromiems firmų vardams.

Pranas Kniūkšta kritiškai vertina naujas Dokumentų rengimo taisykles, patvirtintas 2006 m. gegužės 25 d. (p. 132–139). Šalia prasmingų ir reikalingų teksto pakeitimų autorius nurodo visai be reikalo pakeistų, kad tik „kitoniškai“, arba nutaisytų ir perdėm subiuokratintų.

Ypač aktualūs ir visai visuomenei svarbūs straipsniai yra ketvirtame knygos skyriuje (p. 147–170). Juose kalbama apie vardų ir pavardžių rašymą valstybės dokumentuose – Lietuvos Respublikos piliečių pasuose. Tai keturi straipsniai: „Dėl Vardų ir pavardžių įstatymo projekto“ (2007 07 20), „Ar Seimas apgins lietuvių kalbą?“ (2009 06 19), „Vėl antikonstitucinis įstatymo projektas“ (*Kalbos kultūra*, 2009, t. 82), „Koks galėtų būti vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymas“ (2010 06 9–12).

Remdamasis Konstitucija ir 1991 m. sausio 31 d. priimtu Aukščiausiosios Tarybos nutarimu, Pranas Kniūkšta principingai gina įstatymų nustatytą tvarką – viešajame valstybės gyvenime vartoti valstybinę kalbą. Pagrindinis reikalavimas – Lietuvos Respublikos piliečio vardas ir pavardė pase ar kitame dokumente turi būti rašomi lietuvių kalba, t. y. lietuvių kalbos rašmenimis. Tačiau šio įstatymo rengėjai to nepaiso ir siekia įteisinti ne lietuvių tautybės Lietuvos piliečių asmenvardžių rašymą dokumentuose lotyniško pagrindo rašmenimis ir kitomis kalbomis. Beveik dešimtmetį trunkantys šio įstatymo projekto taisymai ir perredagavimai turi aiškų tikslą – leisti lenkų tautybės Lietuvos piliečių dokumentuose vartoti ne lietuvių, o lenkų kalbą. Tokiu atveju lenkų kalba taptų antrąja valstybine kalba Lietuvoje. Prano Kniūkštos nuomone, išimtyms dėl kalbos pasirinkimo gali būti taikomos tik tiems Lietuvos piliečiams, kurie yra įregistravę santuoką su kitos šalies (užsienio) piliečiu.

Kalba neatsiejama nuo valstybės (ar valdžios) politikos, ji įtvirtina teisės aktus ir kitus dokumentus, o jei jos vartojimas čia silpninamas, silpsta ir valstybingumas. Kaip tik tai ir pabrėžia šių straipsnių autorius. Nemaža kalbos silpimo priežasčių ir pastangų joms priešintis Pranas Kniūkšta aptaria penkto skyriaus straipsnyje „Svetimžodžiai, politika ir teisės aktai“ (p. 173–179). Kad tai nėra vien šiaip pasamprotavimai, gerai parodo „Kalbos ir

politikos vaizdeliai iš Dieveniškių“ (p. 180–192), kur, baigęs Vilniaus universitetą, jis pats dirbo ir praktiškai patyrė, ką reiškia kalbos ir politikos susikirtimas (Pietryčių Lietuvoje jis tebevyksta iki šiol). Beje, šio krašto reikalus yra nagrinėjęs 1990 m. išleistoje knygelėje *Vilniaus kraštas ir lietuvių kalba* (atskirai išleista lietuvių, lenkų ir rusų kalbomis).

Po nelengvų kovų kalbos fronte, laimėjimų ir pralaimėjimų, iškart kita spalva nušvinta ir praeitim padvelkia šeštas knygos skyrius (p. 195–213), – ko vertas vien pavadinimas! – GIMTOSIOS KALBOS RITERIAI. Tai – didžiojo *Lietuvių kalbos žodyno* vienas iš redaktorių, trijų tomų akademinės *Lietuvių kalbos gramatikos* rengėjas ir atsakomasis redaktorius, *Kalbos kultūros* leidinio ilgametis redaktorius Kazys Ulvydas (100-osios gimimo metinės, 1910–1996), terminologas Kazimieras Gaivenis (per anksti išėjęs, 1934–2003), žymus leksikografas Antanas Lyberis (1909–1996), fizikas akademikas Adolfas Jucys (1904–1974). Įdomūs autoriaus prisiminimai, išsamus ir jautrus šių kalbininkų nuveiktų darbų vertinimas, iškilūs asmenybių bruožai, mieli, šilti žodžiai. Beje, Pranas Kniūkšta yra rašęs apie žymiuosius lietuvių kalbininkus – Joną Jablonskį, Kazimierą Būgą, Juozą Balčikonį, Antaną Salį.

Gimtoji Salantų padangė (7 skyrius, p. 217–253) taip pat šviesi, o gal gerokai prašviesėjusi po savo krašto sūnaus, veltui duonos nevalgusio, tyrinėjimų. Pirmiausia čia skelbiami didžiojo *Lietuvių kalbos žodyno* kartotekos perėmimo dokumentai ir kita vertinga informacija. Beje, šioje vietoje reikėtų trumpai stabtelėti. Žodyno kartoteką, baigiantis karui, 1944 m. vasarą į Salantus perkėlė kalbininkas Antanas Salys, tuometinis Lietuvių kalbos instituto direktorius, ir perdavė ją saugoti vietiniam bažnyčios kunigui. Žymusis kalbininkas yra kilęs iš to paties krašto – jo ir Prano Kniūkštos gimtuosius kaimus skiria tik septyni kilometrai (Salys kilęs iš Rekėtės kaimo, Kniūkšta – iš Barzdžių). Iš vyresnės kartos kalbininkų Pranas Kniūkšta labai vertino Antaną Salį, apie jį rašė sukaikus jubiliejinėms datoms, rėmėsi jo darbais, dažnai citavo, o kalbos tvarkyboje, galima sakyti, ėjo jo pramintu keliu. Deja, kalbininkai tiesiogiai nebendravo – juos skyrė ne tik amžius, bet ir valstybių sienos. Tiesa, Salys buvo atvykęs į Lietuvą 1969 m. ir lankėsi Lietuvių kalbos ir literatūros institute.

Taigi, paskutinis knygos skyrius skirtas gimtajam kraštui, tai – Salantų vardo kilmės, gimtojo Barzdžių kaimo žmonių pavardžių, tarp jų ir savo pavardės, tyrimai, kurie pareikalavo ir laiko, ir pastangų. Reikėjo surasti archyvinius šaltinius, juos ištyrinėti, daryti išvadas, lyginti su dabarties

faktais. Visa tai autoriaus atlikta labai kruopščiai ir atidžiai¹. Aptarta ir salantiškių šnekta, o „Žemaitėška ruoda so pajoukavėmās“ verta ne tik žemaičio domės.

Po tokios gana glaustos *Tarp gramatikos ir politikos* knygos apžvalgos derėtų grįžti ir prie jos autoriaus biografijos. Reikia pasakyti, kad kalbininko Prano Kniūkštos gyvenimo ir veiklos faktus bei jo darbus labai nuosekliai yra aprašiusi Rasuolė Vladarskienė *Kalbos kultūros* 81-ame tome jo 75-erių metų sukakties proga. Todėl po penkerių metų kai ką galima tik glaustai pakartoti, o kai ką gal labiau išskelti ar pabrėžti. Išsamų Prano Kniūkštos darbų vertinimą yra pateikęs kalbos istorikas Algirdas Sabaliauskas 2012 m. išleistoje savo knygoje *Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija. 1980–2010 m.* (p. 229–233).

Gimęs 1933 m. rugsėjo 24 dieną Barzdžiuosė (Salantų vls.), čia užaugęs ir baigęs Salantų vidurinę mokyklą, Pranas Kniūkšta 1954 m. įstojo į Vilniaus universitetą. Studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, buvo gabus, darbštus ir aktyvus studentas. Po studijų iš karto galėjo pradėti dirbti mokslinį darbą, tačiau dėl nepalankios charakteristikos, kurias rašydavo tų laikų komjaunimo sekretoriai, kaip „ne visiškai politiškai subrendęs“ nebuvo rekomenduojamas net pedagoginiam darbui. Paradoksalu, bet šį darbą sėkmingai dirbo šešerius metus Dieveniškėse (1959–1965). Tą laikotarpį pats aprašo gana objektyviai jau minėtoje knygoje ir giminės istorijos knygelėje.

Persikėlęs į Vilnių, Pranas Kniūkšta nuo 1967 m. pradėjo dirbti Lietuvių kalbos ir literatūros institute. Dabartinės lietuvių kalbos skyriaus vadovas kalbininkas Kazys Ulvydas, skaitydamas paskaitas universitete, jau buvo įsidėmėjęs jį kaip gabų studentą. Per trejus metus jaunas kalbininkas Institute baigė aspirantūrą ir 1971 m. apgynė filologijos mokslų kandidato (dabar – daktaro) disertaciją „Būdvardžiai su priesaga *-inis* ir jų gramatiniai sinonimai“. Jos pagrindu buvo išleista atskira monografija *Priesagos -inis būdvardžiai* (1976).

Kaip pats autorius rašo savo autobiografijoje: „apgyniau disertaciją ir buvau pristatytas prie kalbos kultūros ir sociolingvistikos darbų“. Sociolingvistika tuomet buvo suprantama kaip dvikalbystės ir rusų kalbos platinimas. Visi jos kratėsi, bet Pranas Kniūkšta turėjo kitokį savo požiūrį į ją – kreipė į kalbos vartoseną ir tvarkybą.

¹ Prie gimtojo krašto istorijos gražiai prisišlieja ir Kniūkštų giminės istorija. Tai paties autoriaus parengta ir 2013 m. išleista knygelė *Žvilgsnis į giminės istoriją*.

Nuo 1972 m. pradėjo rengti ir redaguoti *Kalbos kultūros* leidinį, 1994–2003 m. buvo šio leidinio atsakomasis redaktorius. Ne tik redagavo, mokė jaunos autorius rašyti, bet ir pats rašė – *Kalbos kultūroje* yra paskelbęs apie 100 (didesnių ar mažesnių) savo straipsnių².

Kalbos kultūros 75-ame sąsiuvinyje Pranas Kniūkšta aptaria 25 leidinio numerius, išleistus per 17 metų laikotarpį (1986–2002). Nuosekliai apžvelgia ir vertina viską, kas per tą laiką buvo rašyta ir skelbta, kokie pokyčiai veikė patį leidinį, – primena rengėjus ir autorius, svarbiausius tuo metu kilusius kalbos politikos klausimus, aptaria kalbos tvarkybą ir strategiją. „*Kalbos kultūros* užduotis – nagrinėti dabartinius kalbos reiškinius, juos vertinti, teikti jų vartojimo rekomendacijas“, – rašo autorius (*Tarp gramatikos ir politikos*, p. 30). Tačiau kalbininkas pastebi, kad pastaruoju metu leidinyje vyrauja apžvalginiai straipsniai, pasigendama konkrečių naujųjų kalbos reiškinių vertinimo, norminimo ir vartojimo rekomendacijų.

Daug vėliau rašytame straipsnyje „Kalbos postmodernistų žodžiai ir norai“, kuris buvo paskelbtas *Gimtojoje kalboje* (2011, Nr. 3, p. 25–30), Pranas Kniūkšta polemizuoja su naujosios kartos postmodernistais (lituanistais ir kt.), kurie propaguoja „kalbos laisvę“, siūlydami visiškai atmesti kalbos taisyklingumo kriterijų ir vartoseną palikti palaidą. „[N]ereikia manyti, kad moksliskiausi tyrimai yra sociologinės apklausos ir empirinių duomenų skaičiavimas. Svarbiausia ištirti lingvistinę reiškinių esmę [...], o tokios analizės rezultatus jau pageidautina gretinti su vartosenos duomenimis“, – sako kalbininkas, nes netoli nueis tas, kas „tenkinasi empirinių faktų rankiojimu ir pateisina viską, ką tik pavyksta rasti žargoninėje, makaroninėje ar šiaip nevalyvoje kalboje“ (*Tarp gramatikos ir politikos*, p. 54).

Pritariant šioms autoriaus mintims, iš dabartinės kalbos praktikos galima pateikti tipišką sociolingvistinės pakraipos straipsnio schemą: įžanginėje jo dalyje paprastai išvardijami užsienio autoriai ir veikalai (nurodant išleidimo datą), vienu kitu atveju cituojamos jų mintys, siekiant jas pritempti prie užsibrėžto straipsnio tikslo (šaltinių sąrašas straipsnio gale – maždaug 2–3 puslapiai anglakalbės literatūros). Toliau – techninės priemonės – tyrimo būdai (dažniausiai apklausos) ir įrankiai. Lentelės, schemos, statistiniai duomenys. Nors ir taip jau viskas suskaičiuota (procentais ir šimtosiomis jų dalimis) ir akivaizdu, bet antra tiek dar aiškinama tekstu (svarbu straipsnio

² Iki 2013 m. išėjo 85 *Kalbos kultūros* numeriai (nuo 81-ojo vadinami tomiais).

apimtis!). Ir kas iš to? „Yra kaip yra“; – pasakytų koks politikas ar ekonomistas (kai nieko daugiau pasakyti nesugeba). O sociolingvistas (-ė)? Lingvistinės analizės nėra, rekomendacijų juo labiau, pateikti tik socialiai pliki vartosenos faktai, kartais net aiškiai kryptingi.

Kalbos norminimo darbe Pranas Kniūkšta visada pripažino gyvosios kalbos viršenybę prieš dirbtines taisykles ir perspėdavo kalbininkus dėl perdėtos normalizacijos pavojaus: „Dirbdami kalbos tvarkybos darbą, turime palikti erdvės ir kalbos laisvei. Turi būti pripažįstami normų variantai ir jų laipsniškas kitimas, skiriamos didesnės (tikrosios) ir mažesnės (kodifikavimo) klaidos, skirtingi įvairių kalbos vartojimo sričių ir stilių reikalavimai, prestižinė ir paprastoji bendrinė kalba [...]“ (*Kalbos kultūra*, 68 sąs., p. 38–39). Kalba yra gyva, ji nuolat kinta, jos negalima sprauti į siaurus normų ir taisyklių rėmus ir dirbtinai stabdyti jos raidos, bet ji neturi būti ir kaip upė be krantų, kartu su vandeniu plukdanti visas šiukšles.

Kad kalbos šiukšlių pasiilgstama ir mėginama jas vėl susigrąžinti į vartoseną, gerai parodo prieš porą metų spaudoje paskelbtas naujųjų kalbos ideologų pokalbis, kuriame dalyvavo keletas kultūros srities veikėjų. Į jų priekabiavimą, bendrinės lietuvių kalbos ir kalbininkų darbo niekinimą, arogantiškas ir įžūlias mintis, prasilenkiančias su elementariais normalios diskusijos reikalavimais, Pranas Kniūkšta atsako savo straipsnyje „Ką skelbia naujieji kalbos ideologai?“ (*Tarp gramatikos ir politikos*, p. 55–59). „Kodėl taip keistai nušneka mokslo vyrai ir moterys? – klausia straipsnio autorius. – Taip jie kovoja su kalbos gynėjais ir oficialiąja lietuvių kalbos ideologija. Naudoja metaforas, hiperboles, nevengia užgaulionių [...]“ Visi šie įrodinėjimai turi aiškų tikslą – lietuvių kalbos nereikia ginti, nereikia norminti, nereikia tvarkyti.

Visą savo brandžiausią ir darbingiausią gyvenimo laiką kalbininkas Pranas Kniūkšta skyrė gimtosios kalbos puoselėjimui ir tvarkymui. 2008 m. išleistoje jo darbų bibliografijoje iš viso yra 358 publikacijos, iš jų – 13 knygų, kitos yra straipsniai, skelbti kalbotyros veikaluose, periodiniuose kalbos leidiniuose, laikraščiuose, žurnaluose. Per pastaruosius penkerius metus jų dar prisidėjo – 20 straipsnių ir dvi naujos knygos (*Tarp gramatikos ir politikos* ir *Žvilgsnis į giminės istoriją*).

Apie administracinę kalbą, kurią kalbininkas nuosekliai tyrė Lietuvai atgavus valstybingumą ir padidėjęs jos vartojimo sritims bei poreikiams, jau buvo kalbėta anksčiau, tačiau dar reikia paminėti svarbų šios srities darbą

Kanceliarinės kalbos patarimus, kurių buvo išleisti 5 leidimai³. Per pastarąjį dešimtmetį Pranas Kniūkšta yra parašęs ir išleidęs keletą administracinės kalbos praktikai svarbių knygelių: *Ištaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai* (2004), *Viešieji užrašai. Po dokumentus ir Vilniaus gatves pasižvalgius* (2006), *Dokumentų rengimo taisyklių naujienos. Pataisymai ir nutaisymai* (2007). Kalbos vartosenai ir norminimui taip pat svarbi 2001 m. išėjusi Prano Kniūkštos knyga *Kalbos vartosena ir tvarkyba*, į kurią autorius sudėjo trijų dešimtmečių (iki 2001 m.) savo straipsnius, rašytus įvairiais kalbos klausimais. Ji buvo aptarta *Kalbos kultūros* 75-ame sąsiuvinyje⁴.

Suvokdamas didelę mokyklos atsakomybę ugdant visuomenės kultūrą ir raštingumą, kalbininkas neliko nuošalyje – 1983 m. parengė (su Antanu Lyberiu) *Mokomąjį lietuvių kalbos rašybos ir kirčiavimo žodyną* (išėjo daugiau kaip 10 pakartotinių jo leidimų). Mokiniams skirtas ir kitas leidinys – *Lietuvių kalbos žinynas* (Pranas Kniūkšta yra jo sudarytojas ir 3 skyrių autorius).

Kalbininkas visą gyvenimą nebuvo abejingas ir literatūrai, mėgo ne tik deklamuoti, bet ir nagrinėti rašytojų, ypač poetų, kalbą. 1981 m. išleido knygą *Rašytojas ir žodis*. Naujojoje knygoje *Tarp gramatikos ir politikos* yra išspausdintas iki šiol niekur neskelbtas straipsnis „Poezijos ir sintaksės dermė“ (pagal Justino Marcinkevičiaus eilėraščius), kur nagrinėjama poetinės minties ir kalbos darna, deja, kaip sako autorius, dabartinėje poezijoje dažnai jos pasigendame.

Baigdama šio rašinio autorė kalbininko portretą norėtų paryškinti dar keletu asmeninių bruožų. Nuo 1995 metų teko laimėti su šių metų Jubiliumu kartu dirbti prie *Kalbos kultūros* leidinio. Iš pradžių kaip rengėjai, o vėliau kaip sudarytojai atlikti visą leidinio parengimo redakcinį ir leidybinį darbą. Buvo kiek nejauku ir nelengva, nes leidinys reikalavo ir kruopštumo, ir atsakomybės.

Kartu dirbdami išleidome dešimt *Kalbos kultūros* numerių. Negalėčiau sakyti, kad per tuos dešimt metų būtume dėl ko nors rimtai susibarę. Žinoma, kartais būdavo redaktoriaus nepasitenkinimo dėl to, kad numeriumi pritrūkdavo gerų straipsnių, kai nepasisekdavo sutelkti stiprių autorių (Instituto mokslo darbuotojai jau nebuvo įpareigojami rašyti *Kalbos kultūrai*, kaip anksčiau, dabar buvo jų laisva valia – kada nori, kada gali...).

³ Iš viso nuo 1993 m. šio leidinio išleisti 5 leidimai (6 – internetinis).

⁴ Taip pat žr. recenzijas: *Acta Linguistica Lituanica*, 2002, Nr. 47; *Gimtoji kalba*, 2002, Nr. 3.

Taigi teko pažinti Jubiliatą iš arčiau – kaip skyriaus vadovą, leidinio redaktorių ir, žinoma, kaip asmenybę. Kaip skyriaus vadovas jis buvo tolerantiškas, – neskaičiavo nei minučių, nei valandų, kiek darbuotojas jį praleidžia prie darbo stalo. Vadovui buvo svarbu, ką jis padaro ir kaip padaro.

Kaip redaktorius buvo reiklus ir griežtas. Straipsnį, kuris neatitikdavo *Kalbos kultūros* reikalavimų, atmesdavo iš karto, nelaukdamas redakcinės kolegijos posėdžio, arba iš autoriaus pareikalaudavo perdirbti jį iš esmės. Tačiau buvo atidus jauniems neįgudusiems autoriams, ypač jaunoms lituanistėms, kurios ateidavo dirbti į Kalbos kultūros skyrių. Pastebėjęs kurią gabesnę, stengėsi įtraukti į kalbos tyrimo darbą, mokė, kaip reikia rašyti straipsnį.

Jubiliatui pagerbti galima parinkti daug gerų žodžių, bet svarbiausia – jis tikras žemaitis, kantrus, nepalenkiamas, darbštus, nestokojantis humoro jausmo, ne kartą viešajame gyvenime parodęs drąsos ir pilietiškumo pavyzdį, gindamas ne tik kalbos, bet ir su ja susijusius valstybės reikalus. Na, ir dar – ką vyras nuveiktų be geros žmonos paramos? Kaip pats rašo savo giminės istorijoje, apdairiai pasirinko sau žmoną Genutę Dagytę, kurso draugę, lituanistę, kilusią iš Biržų krašto, kuri iki šiol jam daug padeda ir darbe, ir gyvenime.

Jubiliejaus proga kalbininkui Pranui Kniūkštai buvo įteiktas Lietuvos Respublikos Prezidentės Sveikinimas, Lietuvos Respublikos Seimo Pirminko ir Vilniaus miesto savivaldybės mero Padėkos raštai. Spalio 18 dieną Kretingos Motiejaus Valančiaus bibliotekoje surengta konferencija „Tarp gramatikos ir politikos“, skirta kalbininko 80 metų sukakčiai, įteiktas Kretingos savivaldybės mero Sveikinimas.

Žmogaus vertę rodo ne vien darbai, sudėti ar nesudėti į knygas, bet ir dvasinė energija, kurią jis skleidžia aplink save. Mokslo darbais ir praktine švietėjiška veikla kalbininkas Pranas Kniūkšta daug nusipelnė Lietuvos žmonėms. Linkėdami Jubiliatui geros sveikatos ir visokeriopos sėkmės, tikimės ir ateityje matyti jį tokį patį – principingą ir reiklų, puoselėjantį ir sergštantį gimtąją kalbą.